

Cilt / Volume: 12, Sayı / Issue: 24, Sayfalar / Pages: 247-265

Araştırma Makalesi / Research Article

Received / Alınma: 02.06.2022

Accepted / Kabul: 29.08.2022

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ İSLAMİ MUHASEBEYE İLİŞKİN ALGILARININ İNCELENMESİ

Nazan GÜNGÖR KARYAĞDI¹

Ayşenur BUYRUK AKBABA²

Öz

İslami Muhasebe, muhasebe uygulamalarının İslami esaslara uygun olarak yapılmasını öngören, daha çok faizsiz finans işletmeleri ve katılım bankaları tarafından uygulanan muhasebe biçimidir. İslami Muhasebe kavramıyla ilgili bazı ülkelerde çalışmalar yapılmış, Türkiye’de de özellikle muhasebe standartları açısından yapılan bu çalışmalar esas alınarak uyumlaştırılmıştır. Faizsiz Finans Muhasebe Standartları yayımlanmış ve uygulama şartları Kamu Gözetimi ve Denetimi Standartları Kurumu’ndan (KGK) tarafından açıklanmıştır. Çalışmada, İslami Muhasebe ile ilgili kavramsal bilgiler ele alınmış, muhasebe meslek mensuplarının algılarına yönelik nitel araştırma yapılmıştır. Yapılan bu çalışma ile muhasebe meslek mensuplarının, İslami Muhasebe kavramına ilişkin yeterli bilgi düzeyine sahip olup olmadıkları, İslami Muhasebe kavramının uygulanmasında mevcut engellerin neler olduğu bu kavramın daha sağlıklı uygulanabilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair genel algının belirlenmesi ve ulaşılan sonuca göre hem meslek mensuplarına hem de mesleki kuruluşlara yol gösterebilmek adına öneriler sunulması amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada konuya ilişkin kavramsal bilgilere yer verilmiş, meslek mensuplarının algılarını ölçmek adına araştırma yapılarak elde edilen sonuca göre öneriler sunulmuştur. Çalışma sonucunda, daha çok faizsiz bankacılık işlemleri olarak uygulandığı ve muhasebe uygulamalarında uyumlaştırma olmadığı için meslek mensupları tarafından uygulanmadığı, uygulamada yetersizliklerin olabileceği bunun ise iş yükünü arttırabileceği, işlemleri zorlaştırabileceği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, İslami Muhasebe, Meslek Mensubu.

Jel Kodları: M40.

¹ Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, E-posta: ngkaryagdi@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3938-4147.

² Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, İİBF İşletme Bölümü Muhasebe ve Finansman ABD, E-posta: abuyruk@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4940-7138.

Atıf/Citation

Karyağdı, N. G., & Akbaba, A. B. (2022). Muhasebe meslek mensuplarının İslami muhasebeye ilişkin algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(24), 247-265.

A RESEARCH ON PERCEPTIONS ABOUT ISLAMIC ACCOUNTING OF ACCOUNTING PROFESSIONALS

Abstract

Islamic Accounting is a form of accounting applied mostly by interest-free finance enterprises and participation banks which envisages that accounting practices are carried out in accordance with Islamic principles. Studies have been carried out in some countries regarding the concept of Islamic Accounting and these studies have been harmonized in Turkey, especially in terms of accounting standards. Interest-Free Financial Accounting Standards have been published and the terms of application have been announced by KGK. In the study, conceptual information about Islamic Accounting has discussed and a qualitative research has conducted on the perceptions of professional accountants. With this study, it is aimed to determine the general perception about whether the members of the accounting profession have sufficient level of knowledge about the concept of Islamic Accounting, what are the existing obstacles in the application of the concept of Islamic Accounting. This concept should be considered in order to apply more healthily it is aimed to present suggestions in order to guide professional organizations. For this purpose, conceptual information on the subject is included in the study and suggestions are presented according to the results obtained by conducting research in order to measure the perceptions of the members of the profession. As a result of the study, it has been concluded that it is mostly applied as interest-free banking transactions and it is not applied by members of the profession because there is no harmonization in accounting practices, there may be inadequacies in practice, which many increase the workload and complicate the transactions.

Keywords: Accounting, Islamic Accounting, Accounting Professional

Jel Codes: M40

1. GİRİŞ

İslam dinine bakıldığında faize dayalı işlemler yasaklanmış; ticaretin ise serbest şekilde yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda İslam dinini benimseyen topluluklar, parayla ilgili işlemlerini faizsiz yollarla yapmaya yönelmişlerdir. Bu topluluklar, tasarruflarını, birikimlerini kendi bireysel çabaları ile değerlendirmeye çalışırken son yıllarda İslami kurallara ve ilkelere göre hareket ederek tasarruflarını değerlendirmeyi tercih etmişlerdir. Bu durum ise, ekonomide yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur. Gerek muhasebe alanında gerekse finans alanında bu durumun etkin bir şekilde ortaya çıktığını görmekteyiz. Son yıllarda İslami muhasebe, İslami finans, İslami bankacılık, faizsiz muhasebe/finans standartları kavramlarının ortaya çıkması ve bu kavramların önem kazanması bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Ekonomide büyük bir etkiye sahip olan yatırımcılar tarafından İslami ilkelere uygun bir şekilde yatırım yapılmasının tercih edilmesi bilgi sistemini kullanan kurum/kuruluşların muhasebe alanında da İslami muhasebe kurallarına riayet ederek işlem yapmaları gerekliliğini ortaya çıkarmış ve bu kapsamda bazı kurum/kuruluşlar tarafından çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Uluslararası düzeyde yapılan çalışmalara bakıldığında, ilk çalışmanın 1991 yılında merkezi Bahreyn Manama'da olan İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Standartları Organizasyonu (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions –

AAOIFI) tarafından oluşturulan İslami ilkelerle uyumlu muhasebe standartları olduğu görülmektedir. Kâr amacı gütmeyen uluslararası özerk bir yapıya sahip olan bu kuruluş, halen çalışmalarını devam ettirmektedir. AAOIFI, muhasebe, denetim, kurumsal yönetim, faizsiz bankacılık ilkeleri ve etik gibi konularda Şeri hükümleri temel alarak standartlar oluşturmakta, güncellemekte ve geliştirmektedir. Böylece, diğer kurum/kuruluşlara yol gösterici bir rol üstlenmektedir. AAOIFI'nin bu çalışmaları, bir çok ülkede uygulanmakta olup; bazı ülkelerde de zorunlu bir şekilde kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, Sudan, Pakistan ve Malezya gibi bazı ülkeler de yerel muhasebe uygulamalarını temel alarak İslami ilkelere uyumlu kendi muhasebe standartlarını geliştirmekte ve uygulamaktadırlar. Türkiye'de de son yıllarda bu konuları içeren birtakım çalışmalar mevcuttur. Bu yönde çalışmalara yönelen kurum/kuruluşların rakiplerine oranla daha avantajlı oldukları görülmektedir. Türkiye'deki geleneksel muhasebe işlemlerinin İslami kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi açısından yapılan çalışmalara bakıldığında son yıllarda Kamu Gözetimi ve Denetimi Standartları Kurumu'ndan (KGK) tarafından yayınlanan "Faizsiz Finans Muhasebe Standartları" yönünde çalışmaların olduğu görülmektedir. 2019 yılında Türkçeye çevrilerek mevzuata kazandırılmaya çalışılan bu standartlar, 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren gerek bankalar gerekse standartları uygulayacak olan işletmeler tarafından kullanıma açık hale getirilmiştir. KGK tarafından yapılan bu çalışmalara muhasebe, finansal raporlama standartlarını uygulayan bankalar, işletmeler, muhasebe meslek mensupları tarafından da takip edilmeye başlanmış ve bu standartların uygulamaya konulması için girişimler başlamıştır.

Bütün bu bilgiler ışığında, çalışmanın amacı ekonomide önemli bir yeri olan, gerek devlete gerekse işletmelere muhasebe bilgi sistemi açısından destek sağlayan meslek mensuplarının İslami Muhasebe Kavramına yönelik bilgi düzeylerinin ölçülmesi, yapmış oldukları muhasebe işlemlerinde İslami Muhasebe Kavramını kullanma düzeyleri ve İslami Muhasebeye olan bakış açılarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde İslami Muhasebe kavramına ve gelişim sürecine, akabinde konu ile ilgili yapılmış olan akademik çalışmalara yer verilerek, son bölümünde ise konuya ilişkin yapılan alan araştırması sonucunda elde edilen verilerin analizi yapılarak, değerlendirmeler yapılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İslami muhasebe, İslami şeriata uygun olarak yapılan muhasebe kayıtlarını esas alan muhasebe türü olarak tanımlanmaktadır (Ağkan, 2018, s. 239). İslami muhasebe, sosyal refahı arttıran, bilginin kullanıcılar tarafından bilinçli kararlar almasını sağlayan bir özellik taşımaktadır (Aydoğmuş, 2019, s.61). Başka bir tanıma göre ise İslami muhasebe, işletmelerin sosyo-

ekonomik açıdan ortaya koydukları hedefleri yerine getirirken İslami kurallara göre hareket edilip edilmediği konusunda ilgilileri ikna edecek bilgileri sağlayan muhasebe sürecidir (Trokić, 2015, s.2). Bu tanımlamara göre İslami muhasebenin taşıdığı birtakım özellikler vardır. Bu özellikler aşağıdaki gibidir:

- ❖ İşletmelerin sosyo–ekonomik hedeflerini yerine getirmelerinde İslami ilkelere uygun hareket edip etmediklerini ölçer.
- ❖ Sosyal sorumluk taşımanın yanı sıra Allah’a karşı olan sorumlulukta önemlidir.
- ❖ Sosyal refahı arttırmak ve Allah’ın lütfunu aramak önemli bir özelliktir.
- ❖ Tüm toplumun çıkarları göz önünde bulundurulur.
- ❖ Bilgiyi kullananların bilinçli bir şekilde karar almaları ve bilinçli yargılarda bulunmasını önemser.
- ❖ İslami dünya görüşü ve ahlakı önemlidir.
- ❖ Finansal bilgilerin dışında finansal olmayan bilgilere de yer verilir.

Bu bilgiler ışığında İslami muhasebe, “Allah’ın rızası ve lütfunu aramak niyeti ve gayesiyle muhasebe bilgi kullanıcılarının alacağı kararları etkileyecek finansal ve finansal olmayan bütün bilgilerin İslami ilkeler doğrultusunda tanımlanması, ölçülmesi ve sunulması süreci olarak da tanımlanmaktadır” (Ersoy, Çatıkkaş & Yatbaz , 2018, s.98).

İslami muhasebenin kendine özgü tanım, ilke ve varsayımlarının olduğu; geleneksel muhasebe ile bazı konularda ayrıldıkları noktaların olduğu açıkça görülmektedir. İslami muhasebe her zaman İslam dininin ortaya koyduğu ilke ve prensiplere göre hareket ederken; geleneksel muhasebe ise hiçbir dini kurala dikkat etmeyen seküler bir yapıdadır. Ayrıca İslami muhasebede hem Allah’a hem de topluma karşı sorumluluk üst düzeyde iken; geleneksel muhasebede böyle bir durum yoktur. İslami muhasebede geleneksel muhasebenin aksine sadece özün önceliği değil bazı durumlarda şeklin önceliğinin de ön planda olması bir diğer farklılıktır (Hameed, 2016).

Geleneksel muhasebe anlayışı tahakkuk esası ve işletmenin sürekliliği kavramları üzerine kurulmuştur. İslami muhasebe anlayışında işletmenin sürekliliği kavramı geleneksel muhasebe ile aynı düzeyde önemlidir. Ancak tahakkuk esasına ilişkin durum islami muhasebede biraz farklıdır. Çünkü İslami muhasebede aynı zamanda nakit esası da geçerli olmaktadır (Ersoy, Çatıkkaş , & Yatbaz , 2018, s.100).

İslami muhasebede işletmenin sürekliliği, İslam fihhında geçerli olduğu kabul edilen “*bir zamanda sabit olan bir durumun aksi olan bir delil olmadıkça sonrasında da mevcut olduğuna hükmetmek*” anlamını ifade eden istishab’ın uygulandığı varsayılır.

İslami Muhasebede tıpkı geleneksel muhasebede olduğu gibi güvenilir sunum açısından bazı özelliklerin önemi açıkça görülmektedir. Bunlar:

- ❖ **Özün önceliği:** İslami muhasebede bir işlemde özün önceliğinin önemli olması kadar hukuki boyutunun da önemli olduğu görülmektedir.
- ❖ **Tarafsızlık:** İslami muhasebede, muhasebe bilgisinin bir kullanıcı grubunun zararı pahasına başka bir kullanıcı grubuna yanlı ve adaletsiz olacak şekilde bilgi avantajı sunulmadan kullanıcıların bilgi ihtiyacına hizmet etmelidir.
- ❖ **İhtiyatlılık:** Bu kavram, gelir ya da varlıkların değerini daha düşük gösterebilmektedir. Bu durum ise, İslam dininde önemli bir yere sahip olan zekât matrahını olduğundan düşük gösterebileceği için bu kavram İslami açıdan çok uygun görülmemektedir.
- ❖ **Tamlık:** Yapılan muhasebe işlemlerinin tümünün İslami ilkelere uygun bir şekilde yapılması ve bilgilerin adil sunulması açısından gereklidir.
- ❖ **Zamanlılık:** Bir işlem ve olay hakkında tahmin ve yargıda bulunabilmek işlemlerin tüm boyutlarıyla raporlanmasını gerektirir. Nitekim kesin kanıtların var olmaması durumunda Şer’i ilkeler ikna edici kanıtların kullanılmasına izin vermemektedir.
- ❖ **Önemlilik:** İslam dinine göre iktisadi bir işlem miktar açısından önemsiz olsa bile özü itibariyle önem arz edebilir.

İslami muhasebede önemli olan bir diğer konu ise, finansal tabloların niteliksel özellikleridir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- ❖ **Anlaşılabilirlik:** İslam dininde önemli sayılan Kuran’ın Arap toplumunun kendi diliyle olması ve Hz. Muhammed (s.a.v) tarafından açıklanmış olması bu kavramın anlaşılabilirliğini ve önemini göstermektedir.
- ❖ **Güvenilirlik:** İslam fihhi kesin kanıtlar olmayınca ikna edici kanıtların kullanılmasına izin vermemektedir.
- ❖ **İhtiyaca Uygunluk:** Öznel bir kavram olan ihtiyaca uygunlukta bir grubun kararını etkileyen bilginin başka grubun kararına etki etmediği görülebilir.

Örneğin, Müslüman birinin karar almasında etkili olan bir bilgi başka dini benimseyen kişilerde etki etmeyebilir (MASB, 2009).

Bu bilgilere ek olarak İslami muhasebe ile geleneksel muhasebeyi birbirinden ayıran birçok özelliğin var olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda İslami muhasebe ile geleneksel muhasebeyi genel özellikleri bakımından karşılaştıran bilgiler aşağıda Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. İslami Muhasebe ve Geleneksel Muhasebe Karşılaştırılması

Özellikler	Geleneksel Muhasebe	İslami Muhasebe
Felsefi Yaklaşım Açısından	❖ Ekonomik Akılcılık	❖ Tevhit (Yaratma ve hüküm koymada tek otoritenin Allah olması)
Dayandığı İlkeler	❖ Seküler bir yapıdadır. ❖ Bireyci bir anlayış vardır. ❖ Kâr maksimizasyonu ön plandadır. ❖ En güçlülerin hayatta kalması önemlidir. ❖ Süreç önemlidir.	❖ Din yapısı önemlidir. ❖ Toplumsal bir anlayış hâkimdir. ❖ Makul kâr anlayışı ön plandadır. ❖ Özkaynak ❖ Çevre önemlidir.
Ölçütler	❖ Sınırlı açıklama: Kamu yararına uygun bilgi açıklaması vardır. ❖ Kişisel hesap verilebilirlik ön plandadır.	❖ Tam açıklama: İslam fıkhı ile uyumlu kesin bilgiler açıklanır. ❖ Toplumsal hesap verilebilirlik hâkimdir.

Kaynak:(Abdullah, 2018, :85).

Görüldüğü gibi İslami muhasebe ve geleneksel muhasebenin birbirinden ayrıldığı en önemli nokta dünya görüşü konusunda ortaya çıkan farklılıklardır. Geleneksel muhasebede akılcılık hâkim iken; İslami muhasebede tevhit anlayışı hâkimdir. Geleneksel muhasebenin dayandığı temel ilkeler, seküler, bireyci, kâr ve süreç ilkeleri iken; İslami muhasebede ise dini, toplumsal, makul kâr, özkaynak ve çevre ilkeleri ön plana çıkmıştır.

İslami muhasebenin geleneksel muhasebeden ayrıldığı bir diğer önemli husus ise, bilginin kullanılması ve bilgiyi kullanmadaki temel amaçlardır. Bilgiyi kullanan taraflara ve bilgiyi kullanma amaçları aşağıda yer alan Tablo 2'de açıkça gösterilmektedir.

Tablo 2. İslami Muhasebede Bilgiyi Kullananlar ve Amaçları

Bilgiyi Kullananlar	Amaçları
Bireyler	Yapılan günlük işlere ilişkin olanaklarını, yatırım kararlarını değerlendirmek ve hesapları yönetmek
Yatırımcılar	Mevcut kaynakları yatırım fırsatlarına dönüştürmek ve mevcut yatırımları değerlendirmek

Yöneticiler	Planlama, kaynak ve kontrol konusunda gerekli işlemleri değerlendirmek
Faizsiz esasa dayalı kreditorler	Kullandırılan fonların geri ödenmesini sağlayacak gerekli işlemleri değerlendirmek
Devlete bağlı faaliyet gösteren düzenleyici kurumlar	Kamusal hesap verilebilirliğin sağlıklı bir şekilde sağlanmasına ilişkin düzenlemelere yön vermek
Zekât otoriteleri	Zekât verecek olan Müslümanların ve işletmelerin zekât hesaplamalarını doğru bir şekilde yapılmasıyla ilgili değerlendirmelerde bulunmak
Diğer kullanıcılar (Çalışan, Tedarikçiler, Müşteriler vb.)	İslami ilkelere uygun bir şekilde iş yapma, maaş talepleri, alacakların zamanında tahsili gibi konularla ilgilenmek

Kaynak: (Baydoun, 2018 :11).

İslami muhasebe kavramı ilk olarak, Endülüs Emevî Devletinin kurulmasıyla ortaya çıkan geleneksel muhasebe sisteminin temelini oluştururken etkili olmaya başlamıştır. 15.yy'da İtalya'da ortaya çıkan geleneksel muhasebe anlayışından daha eski bir geçmişe sahip olan İslami muhasebe, Osmanlı devletinin gerileme dönemine girmiş olmasından perde altına girmiştir. Daha sonra yaşanan gelişmelere bağlı olarak Müslüman ülkelerin sermaye sahibi olmalarıyla çağdaş bir hal almaya başlayan İslami muhasebe giderek İslami finans kuruluşları tarafından benimsenmeye ve uygulanmaya başlanmıştır. Halen günümüzde birçok İslami finans kuruluşu tarafından da kullanılmaktadır. Ancak zaman zaman bu muhasebe sisteminin uygulanması çeşitli zorlukları beraberinde getirmiştir. Bu zorlukların arasında uygulama birliğinin olmaması, İslami esaslara uygun muhasebe standartlarının olmaması, alanında uzman bireylerin ve eğitimin yetersiz olması gibi nedenler yer almaktadır. İslami muhasebeyi uygulayan İslami finans kuruluşları muhasebe uygulamalarında birlik sağlamak ve ortaya çıkan problemleri minimize etmek amacıyla İslam şeriatına uygun standartlar geliştirmeye yönelmişlerdir. Yapılan çalışmalar sonucunda İslami muhasebe standartlarının küresel bir boyut kazanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1991 yılında, şer'i hükümler, muhasebe, denetim ve etik değerler, kurumsal yönetim alanında İslami ilkelere uygun standartlar yayınlamak amacıyla AAOIFI adıyla Bahreyn'de kurulan kurum bu yönde çalışmalar yapmıştır. Daha sonra standartlar, Türkçeye "Faizsiz Finansal Kuruluşlar için Muhasebe ve Denetim Organizasyonu" şeklinde çevrilmiştir. 1993 yılında ilk bildirisini yayınlamış olan AAOIFI tarafından bugüne kadar 56 şer'i standart, 26 muhasebe standardı, 5 denetim standardı, 7 yönetim standardı, 2 etik standardı olmak üzere toplam 94 standart yayınlamıştır. Yayınlanan bu standartlar merkez

bankalarının da aralarında bulunduğu finans kurumlarında, muhasebe ve denetim firmalarında kullanılmaktadır. Toplamda 45 ülkenin uygulamaya koyduğu İslami muhasebe standartları giderek gelişim göstermekte ve uygulanması bazı ülkelerde zorunlu iken bazılarında isteğe bağlı veya rehber konumda bulunmaktadır (Ağkan, 201, s. 240).

AAOIFI, kâr amacı taşımayan ve sadece İslami şeriata uygun standartların yayınlanmasını amaç edinen bir kurumdur. Bu kurum yayınlamış olduğu standartları UFRS standartları çerçevesinden sapmayarak; ona uygun bir şekilde yayınlamayı tercih etmekte ve İslami kuralları temel almaktadır. Gelişen sürece göre standartlarla ilgili AAOIFI'nin yanısıra çalışma yapan diğer kuruluşlardan bazıları IFSB (İslami Finansal Hizmetler Kurumu), MASB (Malezya Muhasebe Standartları Kurulu), AAKSI (Endonezya İslam Muhasebe Birliği), CIBAFI (İslami Bankacılık ve Finansal Kurumlar Genel Konseyi), IIRA (İslam Ülkeleri Uluslararası Derecelendirme Ajansı) gibi kuruluşlardır (AAOIFI, 2015).

AAOIFI tarafından oluşturulan standartların Türkiye'de uygulanabilirliği için henüz yeterli bir alt yapı oluşturulmamıştır. Ancak son yıllarda katılım bankaları açısından standartların kullanımına ilişkin bir alt yapı oluşturulması için çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda TKBB tarafından Şerî standartlar, KGK tarafından ise Muhasebe, Denetim, Yönetişim ve Etik standartlarının Türkçeye çevrilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Yatbaz, 2015, s.22). Yapılan çalışmalar neticesinde, KGK tarafından, 2019 yılında Faizsiz Finans Muhasebe Standartları kapsamında 25 adet standart yayınlanmış ve ilgili kurumlarca kullanılması öngörülmüştür (KGK, 2022).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Son zamanlarda muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşumu, işleyişi önem kazanan ve sürekli gelişim gösteren bir hal almıştır. Bu yüzden hem dünyada hem de Türkiye'de işletmeler, kurum/kuruluşlar muhasebe ve finansal raporlama standartlarını yakından takip etmeye ve uygulamaya başlamışlardır. Ülkelerin kültürel yaşamları, dini inanışları gibi etkenler her alanda olduğu gibi ticaret ve iş hayatında da kendini göstermektedir. Bütün bunlara paralel olarak, bu standartların ülkelerin benimsedikleri dini inançlar açısından da farklı boyutlar kazanması gibi konular gündeme gelmeye başlamıştır. Bu durum, araştırmacıların İslami muhasebeye ve bu çerçevede oluşturulan standartlara, raporlama sistemi gibi konulara olan ilgisini arttırmış ve bu kapsamda ulusal/uluslararası akademik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, İslami muhasebe standartlarının oluşumu, işleyişi, standartların katılım bankalarında uygulanabilirlik durumu, İslami muhasebenin geleneksel muhasebe ile karşılaştırılması gibi konular araştırılmıştır. Buna ilişkin

olarak literatürde yer alan akademik çalışmaların bazılarında aşağıda yer verilmiştir. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda Türkiye’de bu kavramın çok yeni bir kavram olduğu ve çok sayıda çalışmanın olmadığı saptanmıştır.

Nobes (1998) çalışmasında, muhasebe bilgi sisteminin ülkelere göre farklılıklar arz ettiğini ve bu farklılıkların oluşmasına neden olan etkenleri araştırmayı hedeflemiştir. Çalışma sonucunda muhasebenin ulusal düzeyde farklılıklarının oluşmasında din olgusunun büyük etkisinin olduğu ve ihtiyaçlara göre uygulamaların yapıldığı sonucuna varmıştır.

Karim (2001), İslami bankalardaki mevcut yatırım hesaplarının muhasebeleştirilmesine ilişkin standartları incelemiştir. Bu bağlamda konuyu AAOIFI FAS 2 kapsamında ele alarak; İslami bankaların düzenlenmesi ve banka işlemlerinin muhasebeleştirilmesindeki yasal düzenlemeleri ve bu çerçevede hizmet eden bankalara değinmiştir.

Ahmed (2012), muhasebe bilgi sistemini İslami açıdan ele aldığı çalışmasında, muhasebenin din eksenli boyutunu açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca muhasebenin sadece İslam dinine özgü bir şey olmadığını başka dinlerde de olduğu sonucuna varmıştır. Buna örnek olarak da, Japon Şinto dinini esas alan muhasebe sisteminin varlığını göstermiştir. Bu çalışmada yer verilen bir diğer konu ise, geleneksel muhasebe anlayışı ile İslami muhasebe anlayışı arasındaki farklılıkların neler olduğudur.

Rimaz (2014), AAOIFI muhasebe standartlarını temel alarak İslami finansal araçların nasıl muhasebeleştirildiği ve raporlama süreci ile ilgili çalışmalar yapmıştır.

Adam (2015), çalışmasında İslami muhasebe standartlarıyla yakından ilgilenen AAOIFI muhasebe standartlarını inceleyerek; İslami finansal muhasebe ile geleneksel muhasebeyi birbiriyle karşılaştırmıştır.

Trokic (2015), çalışmasında İslami muhasebenin tarihsel gelişimine ve geçirdiği evrelere yer vermiştir. İslami muhasebe ile geleneksel muhasebeyi detaylı bir şekilde karşılaştırdığı bu çalışmada yazar, İslami muhasebenin karşılaştığı engellere de değinmiştir. Çalışma sonucunda, bu engellerin mezhep farklılıkları, anlayış eksikliği ve önyargıların bulunması gibi engeller olduğu ortaya çıkmıştır.

Yardımcıoğlu (2016), İcare (finansal kiralama) işlemlerini İslami muhasebe standartları çerçevesinde incelemiş, konuya ilişkin literatür taramasına yer vererek; kayıtlarda dikkat edilmesi gereken hususlara değinmiştir.

Sezgin ve Özyaşar (2016), çalışmalarında Afro-Avrasya ülkelerinde uygulanan İslami muhasebe paradigmasının spesifik özelliklerini inceleyerek bu kapsamda ortaya çıkan önemli hususlara yer vermişlerdir.

Ersoy vd. (2018), çalışmalarında İslami muhasebe standartları ile geleneksel muhasebe standartlarını karşılaştırmışlardır. Yapılan karşılaştırma sonucunda yazarlar çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. İslami muhasebeye gereken önemin verilmesi gerekliliği hem muhasebe alanında hem de İslam dini üzerinde ihtisas sahibi olan uzman kişilerce bir komisyon oluşturulması ve yapılması gerekenlerin komisyonca belirlenmesi, İslami muhasebe ile ilgili kongreler, sempozyumlar, eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi bu öneriler arasındadır.

Yatbaz ve Çatıkkaş (2019) çalışmalarında, İslami muhasebe çerçevesinde oluşturulan standartların Türkiye'deki katılım bankalarında uygulanabilirlik düzeyini araştırmayı hedeflemişlerdir. Bu çalışmada katılım bankalarında muhasebe ve finansal raporlama birimlerinde çalışanlara anket uygulanmış ve çalışmada elde edilen veriler SPSS anket programında analize tabi tutulmuştur. Çalışma sonucunda, Türkiye'de İslami muhasebe standartlarına ilişkin uygulanabilirliğinin çalışanların bilgi düzeyine bağlı olmadığı ancak eğitimin önemli bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmıştır.

4. ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın amacına, kapsamına, bulgularına ve değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; muhasebe mesleğini icra eden muhasebe meslek mensuplarının İslami muhasebeye ilişkin algılarının incelenmesi, yapılan araştırma sonucuna göre öneriler sunulması amaçlanmıştır.

Katılımcılara araştırmanın amacına yönelik açık uçlu sorular sorulmuş, katılımcıların bu sorulara yanıt vermeleri istenmiştir. Sorular oluşturulurken; Yıldız (2020), “Bireylerin İslami Finans Okuryazarlık Düzeyi ve Katılım Bankası Tercihi: Türkiye Değerlendirmesi” ve Altundere Doğan (2020), “İslami Finans Okuryazarlığı ve Finansal Tercihlere Etkisi” adlı çalışmalardan yararlanılmıştır. Çalışmada katılımcılara sorulan sorular aşağıda belirtildiği gibidir.

- 1) Cinsiyet
- 2) Unvanınız (YMM, SMMM, Meslek Adayı, Çalışan vb.)

- 3) Meslek hayatınızdaki tecrübe süreniz
- 4) Mesleği icra ettiğiniz kuruluş türü (Büro, Şirket, Denetim vb.)
- 5) İslami Muhasebe/Faizsiz Finans Muhasebe Standartları hakkında bilgi seviyeniz?
- 6) İslami Muhasebe hakkında eğitim/seminer/konferans/kongre aldınız mı/katıldınız mı? (Cevabınız hayır ise almak istediğiniz eğitim nasıl olmalı belirtiniz.)
- 7) Muhasebe işlemlerinizde İslami Muhasebeye yönelik uygulama yaptınız mı/yapıyor musunuz?
- 8) İslami Muhasebe uygulamalarının mesleğinizi zorlaştıracığını/iş yükünüzü arttıracığını düşünüyor musunuz?
- 9) İslami Muhasebenin Türkiye’de uygulanmasının yeterli olup olmadığı konusunda görüşleriniz nelerdir?
- 10) İslami Muhasebenin Türkiye’de uygulanmasında engeller nelerdir?
- 11) İslami Muhasebenin daha sağlıklı uygulanması için görüşleriniz nelerdir?
- 12) İslami Muhasebeye ilişkin işlemleri yapmayı tercih eder misiniz?
- 13) İslami Muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek odalarından/KGK’dan beklentileriniz nelerdir?
- 14) Ekleme istediğiniz İslami Muhasebeye yönelik diğer görüşleriniz nelerdir?

4.2. Araştırmanın Kapsamı

Muhasebe meslek mensuplarının İslami Muhasebe kavramına ilişkin algılarını ölçebilmek için içerik analizi yapılmıştır. Çalışmanın verileri katılımcılardan dokümanlar şeklinde temin edilmiştir. Muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarının örneklem seçimi tesadüfi olacak şekilde yapılmıştır. Araştırmaya 12 adet gönüllü muhasebe meslek mensubu katılmıştır. İnceleme yapılarak birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar çerçevesinde toplanarak kodlanmıştır. Çalışmanın tutarlılık hesaplamasında, Miles ve Huberman’ın formülü kullanılmıştır. Miles ve Huberman’ın tutarlılık hesaplamasında kullanılan formül; $[Görüş\ birliği / (Görüş\ ayrılığı + Görüş\ birliği) \times 100]$ şeklindedir. Elde edilen sonuç %80’e yakın olması araştırmanın tutarlı olduğunu ifade eder (Şahin vd., 2019:1414). Yapılan hesaplama ile araştırmada tutarlılığın yaklaşık olarak %83 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuç %80’e yakın olduğu için yapılan araştırmanın tutarlı olduğu söylenebilir.

4.3. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirme

Katılımcıların demografik bilgileri aşağıda tabloda yer aldığı gibidir.

Tablo 3. Katılımcılara Yönelik Bazı Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Unvan	Tecrübe	Mesleğin Yürütüldüğü Kuruluş Türü
MM1	Kadın	Muhasebe Çalışanı	5 yıldan az	Şirket (İnşaat)
MM2	Kadın	Muhasebe Çalışanı	5 yıldan az	Büro
MM3	Erkek	SMMM-Bağımsız Denetçi	16 yıl ve üzeri	Denetim Şirketi
MM4	Erkek	Muhasebe Çalışanı	6-10 yıl	Büro
MM5	Erkek	SMMM	6-10 yıl	Şirket (İnşaat)
MM6	Kadın	Muhasebe Çalışanı	6-10 yıl	Kamu Kurumu
MM7	Erkek	SMMM	11-15 yıl	Büro
MM8	Erkek	Muhasebe Çalışanı	16 yıl ve üzeri	Şirket (Elektrik, Enerji)
MM9	Erkek	SMMM	16 yıl ve üzeri	Büro
MM10	Kadın	SMMM	6-10 yıl	Büro
MM11	Erkek	Muhasebe Çalışanı	16 yıl ve üzeri	Büro
MM12	Kadın	Muhasebe Çalışanı	5 yıldan az	Büro

Katılımcılara yönelik bazı bilgiler incelendiğinde meslek mensubu olarak unvanı Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve muhasebe çalışanı olarak dağılım söz konusudur. Katılımcıların 5'i kadın 7'si erkek, mesleki tecrübe süresi çoğunluğun 6-10 yıl ile 16 yıl ve üzeri şeklindedir. Mesleğin yürütüldüğü kuruluş türünde ise çoğunluk olarak muhasebe bürosunun ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tablo 4. İslami Muhasebe/Faizsiz Finans Muhasebe Standartları Hakkında Bilgi Seviyesine İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
Bilgi sahibiyim (3)	Yüksek seviye Orta seviye (3) Düşük seviye
Bilgi sahibi değilim (9)	Yüksek seviye Orta seviye Hiç(9)

Katılımcıların çoğunluğu İslami Muhasebe ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Bilgi sahibi olan meslek mensubu ise orta düzeyde bilgi sahibi olduğuna dair görüşlerini sunmuşlardır.

Tablo 5. İslami Muhasebe Hakkında Eğitim/Seminer/Konferans/Kongre Alınması/Katılım Sağlanmasına İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
----------	---------

Eğitim/seminer/konferans/kongre aldım	İşleyişine ilişkin Genel Özel/detaylı
Eğitim/seminer/konferans/kongre almadım (12)	İşleyişine ilişkin (12) Genel Özel/detaylı

Katılımcılar İslami Muhasebe kavramına yönelik eğitim/seminer/konferans/kongre gibi kendilerine katkı sunacak faaliyetlere katılıp katılmadıkları konusunda çoğunluk olarak katılmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Ancak İslami Muhasebenin işleyişine ilişkin eğitimin gerek meslek odaları tarafından gerekse okullarda ders müfredatına eklenmesini ve konuya ilişkin eğitimler almak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 6. Muhasebe İşlemlerinde İslami Muhasebeye Yönelik Uygulama Yapılmasına İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
İslami Muhasebeye yönelik uygulama yaptım (2)	Muhasebe uygulamalarında Bankacılık işlemlerinde (2)
İslami Muhasebeye yönelik uygulama yapmadım (10)	Muhasebe uygulamalarında (7) Bankacılık işlemlerinde (3)

Katılımcıların çoğunluğu İslami Muhasebeye yönelik uygulama yapmadıklarını, sadece 2 muhasebe meslek mensubu uygulama yaptıklarını belirtmişlerdir. Yapılan uygulamanın ise faizsiz bankacılık/katılım bankacılığı işlemlerine yönelik olduğu görülmüştür. Çoğunluk uygulama yapmamalarındaki temel gerekçeyi şuan için yapmış oldukları muhasebe işlemlerinin İslami Muhasebe ile ilgili olmaması günümüzde uygulanan uygulamaların daha ağırlıkta olması şeklinde dile getirmişlerdir.

Tablo 7. İslami Muhasebe Uygulamalarının Mesleği Zorlaştıracığı/İş Yükünü Arttıracığı Düşüncesine İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
Mesleği zorlaştırır/iş yükü artar (5)	Muhasebe işlemlerinde (5) Hukuki açıdan Eğitim/gelişim açısından
Mesleği zorlaştırmaz/iş yükü artmaz (4)	Muhasebe işlemlerinde (4) Hukuki açıdan Eğitim/gelişim açısından
Fikrim Yok (3)	Muhasebe işlemlerinde (3) Hukuki açıdan Eğitim/gelişim açısından

Katılımcıların çoğunluğu İslami Muhasebe Uygulamalarının mesleği zorlaştıracığı, iş yükünü arttıracığı yönünde görüş sunmuştur. Bu görüşün yanı sıra mesleği zorlaştırmayacağı, iş yükünü arttırmayacağı yönünde görüş belirten meslek mensupları da bulunmaktadır. 3 meslek

mensubu ise bu konuya ilişkin fikirleri olmadığını belirtmişlerdir. Meslek mensuplarının sunmuş oldukları görüşler incelendiğinde, çoğunluğun İslami Muhasebe Uygulamalarının mesleği zorlaştıracak ve iş yükünü arttıracak yönünde görüş belirtmelerinin temel sebebi, İslami Muhasebenin yeni bir kavram olması, yeterli bilgi birikimi ve eğitimin olmaması, yapılacak işlemlerde zorluklar yaşayabileceklerinden kaynaklı olduğu yönündedir. Yapılacak işlemlerde, meslek odalarının, yetkili kurumların yaptırımları, düzenlemelerinin yetersiz olacağı, mevcut koşulların değişiminin yeni bir kavram olması sebebi ile uyumlaştırmanın zor olacağı gibi düşüncelerden kaynaklı olarak bu şekilde görüş belirtmişlerdir. Yetersiz olması görüşünün yanı sıra İslami Muhasebe düzenlemelerinin tam olarak yapılması ve uygulanması halinde, muhasebe işlemlerine çok büyük katkısı olacağı, İslami Muhasebenin işlemleri kolaylaştıracak yönünde görüşlerde mevcuttur.

Tablo 8. İslami Muhasebenin Türkiye’de Uygulanmasının Yeterli Olup Olmadığı Konusuna İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
Türkiye’de uygulanması yeterlidir	Yeterli bilginin bulunması Yeterli bilginin bulunmaması
Türkiye’de uygulanması yetersizdir (10)	Yeterli bilginin bulunması Yeterli bilginin bulunmaması (10)
Fikrim yok (2)	Yeterli bilginin bulunması Yeterli bilginin bulunmaması (2)

Katılımcılar İslami Muhasebenin Türkiye’de uygulanmasının yeterli olup olmadığı konusunda çoğunluk olarak yetersiz olduğuna dair görüş belirtmişlerdir. Azınlık da olsa iki meslek mensubu da fikir belirtmemişlerdir. Yeterli olmamasındaki gerekçe olarak geleneksel uygulamaların uygulanmasının daha kolay olması, kısmen uygulandığı için yetersiz olduğu, mesleki anlamda yeterli bilgi sahibi olunmadığı için çalışmalarda yetersiz kaldığı görüşü hâkimdir. Mesleki faaliyetler yürütülürken ve işletmecilik olarak da çoğu işletme hedeflerini gerçekleştirirken, İslami ilkelere göre hareket edilmediği için bu kavramın uygulanmasında yeterli olunamadığını belirtmişlerdir.

Tablo 9. İslami Muhasebenin Türkiye’de Uygulanmasında Engellere İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
Engeller vardır (10)	Yasal düzenlemeler (6) Eğitim/bilgi (2) Muhasebe sistemi(2)
Engeller yoktur	Yasal düzenlemeler Eğitim Muhasebe sistemi
Fikrim yok (2)	Yasal düzenlemeler Eğitim Muhasebe sistemi

İslami Muhasebenin Türkiye’de uygulanmasındaki engellere ilişkin görüşte ise çoğunluk engellerin olduğu şeklindedir. Engeller daha çok yasal düzenlemelerden, eğitim/bilgi yetersizliği ve muhasebe sistemindeki farklılıklardan kaynaklıdır. Katılımcılar, geleneksel muhasebe uygulamalarının, tam güven duyulmaması, hukuk sisteminin mevcut muhasebe uygulamalarını esas alması, farklı siyasi/etnik/dini görüşler, uygulama yetersizliği, standart bir anlayış yapısının olmasının da engeller arasında olabileceğini de belirtmişlerdir. İki meslek mensubu ise konuya ilişkin görüşleri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 10. İslami Muhasebenin daha Sağlıklı Uygulanması İçin Görüşlere İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
Sağlıklı uygulanabilir (8)	Yasal düzenlemeler (6) Eğitim (2)
Sağlıklı uygulanamaz (2)	Yasal düzenlemeler (1) Eğitim(1)
Fikrim yok (2)	Yasal düzenlemeler (2) Eğitim

Katılımcıların çoğunluğu İslami Muhasebenin yasal düzenlemeler ve yeterli eğitim ile daha sağlıklı uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Faiz uygulamalarının kaldırılmasının İslami Muhasebeye olumlu etkisi olacağı ve İslami Muhasebenin daha sağlıklı uygulanabileceği bir diğer görüş arasındadır. Meslek mensuplarından geriye kalan iki katılımcı, yasal düzenlemeler ve eğitimdeki eksikler nedeniyle İslami Muhasebenin uygulanamayacağını, iki katılımcı ise fikir beyan etmeyecekleri şeklinde görüşlerini sunmuşlardır. Günümüzde uygulanan muhasebe standartlarının uygulanmasının muhasebe alanına daha iyi katkı sunacağı görüşü de meslek mensupları arasında yer almaktadır.

Tablo 11. İslami Muhasebeye İlişkin İşlemleri Yapmayı Tercih Edilmesine İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
Tercih ederim (8)	Muhasebe uygulamalarına uygunluğundan dolayı (8) İşletmelerin yapısından dolayı Yasal düzenlemelerden dolayı
Tercih etmem (3)	Muhasebe uygulamalarına uygunluğundan dolayı (3) İşletmelerin yapısından dolayı Yasal düzenlemelerden dolayı
Fikrim yok (1)	Muhasebe uygulamalarına uygunluğundan dolayı (1) İşletmelerin yapısından dolayı Yasal düzenlemelerden dolayı

İslami Muhasebeye ilişkin işlemlerin tercih edilmesine yönelik meslek mensuplarının görüşü çoğunluk olarak İslami Muhasebeye ilişkin işlemleri tercih edecekleri şeklindedir. Tercih edilmesindeki temel etkenler ise bu işlemlerin muhasebe uygulamalarına daha uygun olabileceği, Türkiye'nin Müslüman çoğunluğa sahip bir ülke olması, İslami değerlere göre işlemlerin yapılmasının doğru olacağı ve mesleğe daha olumlu katkı sağlayacağı düşüncesinden kaynaklandığı öne sürülebilir. Meslek mensuplarından üç kişi ise İslami Muhasebeye ilişkin işlemleri tercih etmeyeceğini, bir meslek mensubu ise konuya ilişkin görüşü olmadığını belirtmiştir. Tercih edilmeme nedeni olarak, meslek mensuplarının bu işlemlere uyum sağlayabilmesi için ilave eğitimlerin gerekeceği ve bu eğitimlerin ek maliyet getireceği, iş yükünü arttıracacağı şeklinde görüşlerin olduğu görülmüştür.

Tablo 12. İslami Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Meslek Odalarından/KGK'dan Beklentilere İlişkin Bulgular

Kategori	Kodlama
Beklentim var (11)	Eğitim/bilgi (7) Yasal düzenlemeler (4) Uygulama zorunluluğu
Beklentim yok (1)	Eğitim/bilgi (1) Yasal düzenlemeler Uygulama zorunluluğu

Katılımcıların İslami Muhasebe uygulamalarına ilişkin meslek odalarından/KGK'dan beklentileri incelendiğinde, çoğunluğun beklentisi olduğu görülmektedir. Beklentileri eğitim/bilgi verilmesi, çalışmalarda öncü olabilmeleri ve yasal düzenlemeler yapılarak uygulanma zorunluluğunun getirilmesi şeklindedir. Eğitim konusunda bir meslek mensubu ise odaların yetersiz kalacağı gerekçesi ile beklentisi olmadığını dile getirmiştir.

4.4. İslami Muhasebeye Yönelik Diğer Görüşler

Katılımcıların İslami Muhasebeye yönelik diğer görüşleri incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarına İslami Muhasebe kavramının tam olarak anlatılması ve aşılması gerektiği, günümüzde uygulanan muhasebe sisteminin yanlış oluşturulmasından kaynaklı İslami Muhasebeye bakış açısının negatif olduğu ve bu bakış açısının yapılan çalışmalar ile ortadan kaldırılması gerektiği şeklindedir.

Günümüz koşullarından kaynaklı İslami Muhasebenin tamamen uygulanmasının imkânsız olabileceği, uygulayıcıların İslami Muhasebeye ilişkin daha fazla bilgilendirilmesi ile İslami Muhasebe Uygulamalarının yaygınlaştırılarak bu önyargının ortadan kaldırılacağı belirtilmiştir.

İslami Muhasebenin faizli işlemleri yapmak istemeyen bir kesimin, finansal işlemlerinin dini inançlarına yönelik taşıdıkları hassasiyet adına oluşturulmasından kaynaklı böyle bir uygulamanın tam anlamıyla başarılı olabilmemesinin mümkün olmayacağı bir diğer görüş arasındadır.

Ayrıca meslek mensupları, yaşanan ekonomik sorunların, uygulanan vergi ve faiz ödemeleri gibi giderlerin dağılımında daha adil olabilmek adına denetimlerin yapılması gerektiği ve ulaşılan sonuca göre çalışmalar yapılarak uygulanması gerektiğini dile getirmişlerdir.

5. SONUÇ

İslami muhasebe, İslam hukukunu esas alarak geleneksel muhasebe sisteminde olduğu gibi sadece finansal bilgilere değil, aynı zamanda finansal olmayan bilgileri de esas alarak muhasebe uygulamalarının yapılmasıdır. Türkiye için uygulamada yeni bir kavram olan İslami muhasebe kavramına yönelik bazı çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının yayımlanması ve işletmelerin bu standartlara göre işlemler yapması bu kavrama yönelik çalışmaları desteklemiştir.

İslami Muhasebeye ilişkin kavramsal çerçeve çalışmada ele alınmış, muhasebe meslek mensuplarının algılarının ne yönde olduğuna dair nitel bir araştırma yapılmıştır. Yapılan içerik analizi ile her bir meslek mensubuna yöneltilen soruların tutarlılığı ve geçerliliği incelenmiştir. İnceleme sonucunda genel olarak geçerli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarına yöneltilen soruların, içerik analizi yapıldığında genel olarak meslek mensuplarının konuya ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları, ancak konuya ilişkin eğitimlerin, yasal düzenlemelerin yapılarak uygulanmasının çok faydalı olacağına dair görüşlerin hâkim olduğu görülmüştür. İslami Muhasebe Uygulamalarının hem okullarda müfredatlara eklenmesi hem de meslek kuruluşları tarafından bu uygulamaya yeterli desteğin sağlanarak uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek mensuplarının İslami muhasebeyi uygulamama nedenlerindeki temel faktör, mevcut muhasebe uygulamalarının İslami muhasebeye uygun ve yasal düzenlemelerin ve zorunlu uygulamaların olmamasıdır. Daha çok faizsiz bankacılık işlemleri olarak uygulandığı ve muhasebe uygulamalarında uyumlaştırma olmadığı için meslek mensupları tarafından uygulanmadığı, uygulamada yetersizliklerin olabileceği bunun sonucu olarak da iş yükünü arttırabileceği, işlemleri zorlaştırabileceği görüşleri söz konusudur. Katılımcıların görüşlerine göre İslami muhasebenin uygulanmasında en büyük engel yasal düzenlemeler, eğitim/bilgi eksikliği ve mevcut muhasebe sisteminin uyumlu olmaması şeklindedir. Bu engellerin ortadan

kaldırılarak İslami muhasebenin daha sağlıklı uygulanabilmesi için eğitimlerin verilmesi ve yasal düzenlemeler yapılması gerektiği, zorunlu uygulamalar ile bu uygulamanın daha sağlıklı yürütülebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek mensupları çoğunluk olarak İslami muhasebeyi uygulamayı tercih ettiklerini ve bu uygulamanın olumlu sonuçlar vereceğini dile getirmişlerdir. Meslek kuruluşlarından, KGK'dan İslami muhasebeye ilişkin beklentileri incelenmiş, çoğunluk eğitim ve bilgi açısından beklentileri olduğunu belirtmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde meslek mensuplarının görüşleri yeni bir kavram olması sebebi ile İslami muhasebenin uygulanmadığı, konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, ancak konuya ilişkin eğitim almak ve uygulamak istedikleri söylenebilir. Gerek mesleki alandaki kuruluşlarda yasal düzenlemeler açısından gerekse eğitim alanında İslami Muhasebeye yönelik daha fazla çalışmalar yapılabilir. Yapılan bu çalışmalar ile mesleki anlamda eksiklikler giderilerek uyumlaştırılmasına, İslami muhasebenin daha sağlıklı ve yeterli bir şekilde uygulanmasına katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- AAOIFI. (2015). *Accounting, Auditing and Governance Standards*. Baheyin : Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions.
- Abdullah, S. (2018). Conventional and Islamic Perspective in Accounting Potential for Alternative Reporting Framework. *International Journal of Economics and Management Engineering*, 12(2), 21-92. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1315773>
- Adam, A. (2015). Comparison of Islamic Financial Accounting with Convetional Financial Accounting. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Samsun*.
- Ağkan, F. (2018). AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 235-345. <https://doi.org/10.18506/anemon.349866>
- Ahmed, A. (2012). Accounting in Islamic Perspective: A Timely Opportunity, A Timely Challenge. *ASA University Review*, 6(2), 11-31.
- Altundere Doğan, M. B. (2020). İslami Finans Okuryazarlığı ve Finansal Tercihlere Etkisi, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi Cilt:14, Sayı: 1, 69-98. <https://doi.org/10.46520/bddkdergisi.789957>
- Aydoğmuş, T. (2019). Murabaha İşlemlerinin TRFS ve İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi : Albaraka Türk Örneği . *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)*.
- Baydoun, N. (2018). *Principles of Islamic Accounting*. Singapore: Wiley Publication.

- Ersoy, M., Çatıkkaş , Ö., & Yatbaz , A. (2018). İslami Muhasebenin Geleneksel Muhasebe ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 95-109. <https://doi.org/10.25272/j.2149-8407.2018.4.1.06>
- Hameed, S. (2016). 02 02, 2022 tarihinde Islamic Accounting.: <http://www.iium.edu.my/iaw/shahuls%20writings/accounting%20for%20the%20new%20mille> adresinden alındı
- Karim, A. (2001). International Accounting Harmonization, Banking Regulation and Islamic Banks. *The International Journal of Accounting*(36), 169-193. [https://doi.org/10.1016/S0020-7063\(01\)00093-0](https://doi.org/10.1016/S0020-7063(01)00093-0)
- KGK.(2022). [https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartlar%C4%B1-\(FFMS\)](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Faizsiz-Finans-Muhasebe-Standartlar%C4%B1-(FFMS)) adresinden alındı. Erişim tarihi: 07.02.2022
- MASB. (2009). Financial Reporting from an Islamic Perspective. Draft Statement of Principles: <https://kantakji.com/media/3081/v129.pdf> adresinden alındı.
- Nobes, C. (1998). Towards a General Model of the Reasons for International Differences in Financial Reporting. *Abacus*, 34, 162-187. <https://doi.org/10.1111/1467-6281.00028>
- Rimaz, M. (2014). İslami Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması,. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara .
- Sezgin, R., & Özyaşar , H. (2016). Afro-Avrasya Ülkelerinde İslami Muhasebe ve Kültürel Paradigmasının Spesifik Özellikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(Özel Sayı), 511-527. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/27228/342397>
- Şahin vd. (2019). Nitel Araştırma Dersinin Lisansüstü Öğrenciler ve Öğretim Elemanlarınca Bütüncül Olarak Değerlendirilmesi, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi ENAD*, 7 (4), 1408-1429. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.7c.4s.5m>
- Trokic, A. (2015). Islamic Accounting; History, Development and Prospects. *EJIF - European Journal of Islamic Finance*, 1-5. <https://www.ojs.unito.it/index.php/EJIF>
- Yardımcıoğlu, M. (2016). İcare (Finansal Kiralama) İşlemlerinin İslami Muhasebe Standartları Çerçevesinde İncelenmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 3(4), 224-233. <https://doi.org/10.26450/jshsr.31>
- Yatbaz, A. (2015). Faizsiz Finansal Kuruluşlarda Zekât, Zekât Fonu ve Zekât Muhasebesi. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 113-139. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/303991>
- Yatbaz, A., & Çatıkkaş , Ö. (2019). İslami Muhasebe Standartlarının Türkiye'deki Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği:. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 3358-3373. <https://doi.org/10.20491/isarder.2019.814>
- Yıldız, M. (2020). Bireylerin İslami Finans Okuryazarlık Düzeyi ve Katılım Bankası Tercih: Türkiye Değerlendirmesi, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt5, Sayı4*, 730-744. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fesa/issue/58998/801508>